

חומש רס"י משולב

פרשת עקב, דברים ז (יב) – יא (כה), קרי"א פסוקים

פרק ז

אותם. אבל (ישעיה כח כח) והמם גלגל עגלתו, כולו יסוד, לפיכך חציו קמ"ץ וחציו פת"ח, כשאר פועל של שלש אותיות:

(כד) ונתן מלכיהם בידך והאבדת את ששם מתחת השמים לאיתיניעב איש בפניך עד השמדך אתם: (כה) פסילי אליהם תשרפון באש לא תחמד פספ וזהב עליהם ולקחת לך פן תנקש בו כי תועבת יקוק אליהו הוא: (כו) ולא תביא תועבה אליהו והיית חרם כמחו שקץ תשקצנו ותעבן תתעבנו כיתרם הוא: פ

פרק ח

(א) בלי המצוה אשר אנכי מצוה היום תשפרון לעשות, כל המזוה. כפשוטו. ומדרש אגדה, אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד לב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם. והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוה ישראל, נקראת על שמם למען תחיון ורביהם וקאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע יקוק לאבותיכם:

(ב) וזכרת את בליהוה אשר הוליכך יקוק אליהו זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך תתשמר מצותי מצותיו שלא תנסהו ולא תהרהר אחריו אס'לא:

(ג) ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פרי יקוק יחיה האדם:

(ד) שמלתך לא בלתה מעליך ענני כבוד היו שפים בכסותם ומגהצים אותם כמין כלים מגהצים, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם, כלבוש הזה של חומט שגדל עמו ורגלך לא בצקה לא נפחה כבצק, כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות זה ארבעים שנה:

(ה) וידעת עס לבבך כי באשר יסר איש את בנו יקוק אליהו מוסר: (ו) ושמרת את מצות יקוק אליהו ללכת בדרךיו וליראה אתו: (ז) כי יקוק אליהו מביאך לארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר:

(ח) ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן זיתים העושים שמן ודבש:

(ט) ארץ אשר לא במסכנת תאכל לך לחם לא תתחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת: (י) ואכלת ושבעת וברכת את יקוק אליהו על הארץ הטובה אשר נתן לך:

*

שני

(יב) והיה עקב תשמעון אם המצות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יקוק אליהו לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך: וזמר ה' וגו'. ישמור לך הבטחתו:

(יג) ואהבך וברכך והרפך וברך פריבטך ופריאדמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגראלפיך ולדי בקרך, שהנקה משגרת ממעיה ועשתרת צאנך מנחם פירש אבירי בשן (תהלים כב יג), מבחר הצאן, כמו (בראשית יד ה) עשרות קרנים, לשון חוזק. ואונקלוס תרגם ועדרי ענך. ורבותינו אמרו (חולין פד:) למה נקרא שמם עשרות, שמעשירות את בעליהן על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך:

(יד) ברך תהיה מכל העמים לאימה בך עקר שאינו מוליד ועקרה ובהמתך:

(טו) והסיר יקוק ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שנאיך: (טז) ואכלת את כל העמים אשר יקוק אליהו נתן לך לאיתחוס עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם כירמוקש הוא לך: ס

(יז) כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם: כי תאמר בלבבך. על כרחך לשון 'דילמא' הוא, שמא תאמר בלבבך מפני שהם רבים לא אוכל להורישם, אל תאמר כן, לא תירא מהם (פסוק הבא). ולא יתכן לפרשו באחת משאר לשונות של כי (אי, אלא, דהא), שיפול עליו שוב לא תירא מהם:

(יח) לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה יקוק אליהו לפרעה ולכל מצרים:

(יט) המסות נסיונות הגדלת אשר ראוי עיניך, והאמת כגון (שמות ד ג) ויהי לנחש, (שם פס' ט) והיו לדם ביבשת והמפותים המכות המופלאות והיד החזקה זה הדבר והזרע הנטוה זה החרב של מכת בכורות אשר הוצאך יקוק אליהו כדיעשה יקוק אליהו לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם:

(כ) וגם את הערעה ישלח יקוק אליהו בם עד אבד הנשארים והנסתרים מפניך: הכרעה. מין שרץ העוף, שהיתה זורקת בהם מרה ומסרתן ומסמאה את עיניהם בכל מקום שהיו נסתרים שם:

(כא) לא תערץ מפניהם כירקוק אליהו בקרבך אל גדול ונורא:

(כב) ונשל יקוק אליהו את הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל בלתם מחר פן תרבה עליך חית השדה. והלא אם עושין רצונו של מקום אין מתיראין מן החיה, שנאמר (איוב ה כג) וחית השדה השלמה לך, אלא גלוי היה לפניו שעתידין לחטוא:

(כג) ונתנם יקוק אליהו לפניך והמם מהומה גדלה עד השמים: והמם. נקוד קמ"ץ כולו, לפי שאין מ"ם אחרונה מן היסוד, והרי הוא כמו והם

עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן ההרף אשר צויתם עשו להם מסכה: (יג) ויאמר יקוק אלי לאמר ראיתי אתהעם הזה והנה עסקשד ערף הוא: (יד) הרף ממני ואשמידם ואמחה אתשם מתחת השמים ואעשה אותך לגורעצו ורב ממנו: (טו) ואפן וארד מןההר וההר בער באש ושני לוחת הברית על שתי ידי: (טז) וארא והנה חטאתם ליקוק אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מןההרף אשרצוה יקוק אתכם: (יז) ואתפשל בשני הלחות ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם:

(יח) ואתנפל לפני יקוק בראשנה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כלחטאתכם אשר חטאתם לעשות הרע בעיני יקוק להכעיסו:

ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום. שנאמר (שמות לב ל) ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה. באותה עלייה נתעכבתי ארבעים יום, נמצאו כלים בכ"ט באב. שהוא עלה בשמונה עשר בתמוז, בו ביום נתראה הקדוש ברוך הוא לישראל ואמר לו למשה (להלן י', א) פסל לך שני לוחות, עשה עוד ארבעים יום, נמצאו כלים ביום הכפורים. בו ביום נתראה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה ואמר לו למשה (במדבר יד, כ) סלחתי כדברך, לך הוקבע למחילה ולסליחה. ומנין שנתראה ברצון שלם, שנאמר בארבעים של לוחות אחרונות (להלן י', י) ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים, מה הראשונים ברצון אף אחרונים ברצון, אמור מעתה אמצעיים היו בכעס:

(יט) כי יגדתי מפני האף והחמה אשר קצף יקוק עליכם להשמיד אתכם וישמע יקוק אלי גם בפעם ההוא:

(כ) ובאהרן התאנף יקוק מאד לפי ששמע לכם להשמידו זה כליו בנים, וכן הוא אומר (עמוס ב ט) ואשמיד פריו ממעל, ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא. והועילה תפילתי לכפר מחצה, ומתו שנים ונשארו השנים:

(כא) ואתחטאתכם אשרעשיתם אתהעגל לקחתי ואשרף אתו באש ואזת אתו טחון לשון הוזה כמו (בראשית כו יג) הלוך וגדל (ויגדל האיש) (יצחק) וגלף הלוך וגדל, וקלות (להלן כח לב), מולאנ"ט בלע"ז [בטחנ] היטב עד אשרדק לעפר ואשלף אתיעפרו אלהנחל הירד מןההר:

(כב) ובתבערה ובמסה ובקברת התאוו מקצפים הייתם אתיקוק: (כג) ובשלח יקוק אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו אתהארץ אשר נתתי לכם ותמרו אתפי יקוק אלהיכם ולא האמנתם לו ולא שמעתם בקלוי: (כד) ממרים הייתם עסיקוק מיום דעתי אתכם:

(כה) ואתנפל לפני יקוק את ארבעים היום ואתארבעים הלילה אשר התנפלתי בראמר יקוק להשמיד אתכם: ואתנפל וגוי, אלו הן עצמם האמורים למעלה (פסוק יח), וכפלן כאן לפי שכתוב כאן סדר תפלות, שנאמר (פסוק הבא) ה' אלהים אל תשחת עמך וגו':

(כו) ואתפלל אלי יקוק ואמר אדני יקוק אלתשחת עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר הוצאת ממצרים ביד חזקה: (כו) וכל לעבדך לאברהם ליצחק וליעקב אלתפן אלקשי העם הזה ואדרשעו ואל חטאתו: (כח) פריאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלי יכלת יקוק להביאם אלהארץ אשרדבר להם ומשנאתו אותם הוציאם להמתם במדבר: (כט) והם עמך ונחלתך אשר הוצאת בכתך הגדל ובזרעך הנטויה: פ

*

(יא) השמר לך פרתשכח אתיקוק אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוה היום: (יב) פרתאכל ושבעת וכתים טבים תבנה וישבת: (יג) ובקרנך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשרלך ירבה: (יד) ורם לבבך ושכחת אתיקוק אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: (טו) המוליכך במדבר הגדל והנורא נחשו שרף ועקרב וצמאון אשר איךמים המוציא לך מים מצור החלמיש: (טז) המאכלך מן במדבר אשר לאידעון אבתיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחרינתך: (יז) ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי אתהחיל הזה: (יח) וזכרת אתיקוק אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך ביום הזה: פ

(יט) והיה אםשכח תשכח אתיקוק אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחית להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון: (כ) בגוים אשר יקוק מאבד מפניכם בן תאבדון. עקב לא תשמעון בקול יקוק אלהיכם: פ

פרק ט

(א) שמע ישראל אתה עבר היום אתהירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך אתה עצום, והם עצומים ממך ערים גדלות ובצרת בשמים:

(ב) עסגדול ורם בני ענקים אשר ידעת אתה ידעת שמעת מי יתיצב לפני בני ענק: (ג) וידעת היום כי יקוק אלהיך הואהעבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר יקוק לך:

*

שלישי

(ד) אלתאמר בלבבך בהרף יקוק אלהיך אתם מלפניך לאמר בצדקתלי הביאני יקוק לרשת אתהארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יקוק מורישם מפניך: אל תאמר כלכך. צדקתי ורשעת הגוים גרמו:

(ה) לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת אתארצם כי ברשעת הגוים האלה הרי 'כי' משמש בלשון 'אלא' יקוק אלהיך מורישם מפניך ולמען הקים אתהדבר אשר נשבע יקוק לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב:

(ו) וידעת כי לא בצדקתך יקוק אלהיך נתן לך אתהארץ הטובה הזאת לרשתה כי עס קשהערך אתה: (ז) וזכר אלתשכח את אשרהקצפת אתיקוק אלהיך במדבר למדהיום אשריצאתו מארץ מצרים עדבאכם עדהמקום הזה ממרים הייתם עסיקוק: (ח) ובחרב הקצפתם אתיקוק ויתאנף יקוק בכם להשמיד אתכם:

(ט) בעלתי ההרה לקחת לוחת האבנים לוחת הברית אשרברת יקוק עמכם ואשב בהר אין ישיבה אלא לשון עכבה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי:

(י) ויתן יקוק אלי אתשני לוחת האבנים לוחת כתיב, ששתיהם שוות כתבים באצבע אלהים ועליהם ככלהדברים אשר דבר יקוק עמכם בהר מתוך האש ביום ההוא:

(יא) והי מקל ארבעים יום וארבעים לילה נתן יקוק אלי אתשני לוחת האבנים לוחת הברית: (יב) ויאמר יקוק אלי קום רד מהר מזה כי שחת

רביעי

פרק י

(א) **בַּעַת הַהוּא אָמַר יְקוֹק אֱלִי פִּסְלִיךָ שְׁגִירוֹת אֲבָנִים בְּרֹאשֵׁי וַעֲלָה אֱלִי הַהִרָה וְעִשִּׂיתָ לִּי אֶרֶז עֵץ:**

כעת ההוא. לסוף ארבעים יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך, ואחר כך ועשית לך ארון, ואני עשיתי ארון תחילה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם. ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים, כי ברדתו מן ההר ציוה להם על מלאכת המשכן, ובצלאל עשה משכן תחילה ואחר כך ארון וכלים, נמצא זה ארון אחר היה, וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה. ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה:

(ב) **וְאָכַתְבָּ עַל־הַלְחֹת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלְחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמַּתָּם בְּאֶרֶז:** (ג) **וְאָעֵשׂ אֶרֶז עֵץ שִׁטִּים וְאָפְסַל שְׁגִירוֹת אֲבָנִים בְּרֹאשֵׁי וַאֲעַל הַהִרָה וְשָׁנִי הַלְחֹת בְּיָדִי:** (ד) **וְכָתַב עַל־הַלְחֹת בְּמִכְתָּב הָרִאשֹׁן אֶת עֲשֵׂרֹת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקוֹק אֱלִיכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל וַיִּתְּנֶם יְקוֹק אֱלִי:** (ה) **וְאָפַן וְאָרַל מִדְּהָר וְאָשַׁם אֶת־הַלְחֹת בְּאֶרֶז אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי וַיְהִי שֵׁם בְּאֶשֶׁר צִנִּי יְקוֹק:**

(ו) **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֶרֶת בְּנֵי־יַעֲקֹב מוֹסְרָה שֵׁם מֵת אֶהָרֹן וַיִּקְבְּרוּ שָׁם וַיִּכְהֹוּ אֶלְעָזָר בֶּן־תַּחֲתָיו:**

ובני ישראל נסעו מנחלות בני יעקב מוסרה. מה ענין זה לכאן. ועוד, וכי מבארות בני יעקב נסעו למוסרה, והלא ממוסרות באו לבני יעקב, שנאמר (במדבר לג לא) ויסעו ממוסרות וגו' (ויחגי בְּכִי יַעֲקֹב). ועוד, שם מת אהרן, והלא בהר ההר מת, צא וחשוב ותמצא שמונה מסעות ממוסרה להר ההר. אלא אף זו מן התוכחה, ועוד זאת עשיתם כשמת אהרן בהר ההר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד יראתם לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למצרים, וחזרתם לאחוריים שמונה מסעות עד בני יעקב ומשם למוסרה, שם נלחמו בכס בני לוי והרגו מכם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם, ומשם חזרתם הגדגדה הוא חור הגדגד:

(ז) **מִשֶּׁם נָסְעוּ הַגְּדֻגָה וּמִן־הַגְּדֻגָה יִטְבְּחָה אֶרֶץ גִּחְלִי מֵיִם:**

ומן הגדגדה וגו'. ובמוסרה עשיתם אבל כבד על מיתתו של אהרן שגרמה לכם זאת, ונדמה לכם כאילו מת שם. וסמך משה תוכחה זו לשבירת הלוחות, לומר שקשה מיתתו של צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנשתברו בו הלוחות. ולהודיעך שהוקשה לו מה שאמרו (במדבר יד ד) 'נתנה ראש' לפרוש ממנו, כיום שעשו בו את העגל:

(ח) **בַּעַת הַהוּא הִבְדִּיל יְקוֹק אֶת־שֵׁבֶט הַלֵּוִי, מוֹסֵב לַעֲנִין הָרִאשֹׁן. כַּעַת הַהוּא. בְּשֵׁנָה הָרִאשֹׁנָה לְצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְטַעֲמִים בַּעַל וּבְנֵי לֵוִי לֹא טַעוּ, הַבְדִּילֵם מִמֶּקוֹם מַכֶּם. וְסִמָּךְ מִקְרָא זֶה לְחִזְרַת בְּנֵי יַעֲקֹב, לומר שאף בזו לא טעו בה בני לוי, אלא עמדו באמונתם לִשְׂאֵת אֶת־אֶרֶז בְּרִית־יְקוֹק הַלֵּוִים לַעֲמֹד לִפְנֵי יְקוֹק לְשִׁרְתוֹ וּלְכַרְךָ בְּשִׁמּוֹ הַכֹּהֲנִים, והוא נשיאת כפים עַד הַיּוֹם הַזֶּה:**

(ט) **עַל־כֵּן לֹא־הָיָה לַלֵּוִי חֶלֶק וְנִחְלָה עֲסֹאֲחָיו לִפִּי שֶׁהוּבְדְלוּ לַעֲבֹדֹת מִזֶּבֶח וְאִינן פְּנוּיִן לְחֵרוֹשׁ וּלְזֵרוּעַ, יְקוֹק הוּא נִחְלָתוֹ נוֹטֵל פֶּרֶס מִזֶּמֶן מִבֵּית הַמֶּלֶךְ בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר יְקוֹק אֱלֹהֵיךָ לֵאמֹר:**

(י) **וְאֲנִי עֹמְדִתִּי בְּהָר לִקְבֹּל הַלּוֹחוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת. וּלְפִי שֶׁלֹּא פִּירַשׁ לְמַעַלָּה כִּמָּה עֵמֵד בְּהָר בַּעֲלִיָּה אֲחֵרוֹנָה זֹל, חָזַר וְהַתְחִיל בֵּה, בְּיָמִים הָרִאשֹׁנִים אֲרָבָעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, כִּימִים הַכֹּסֵנוֹסִים. שֶׁל לּוֹחוֹת**

הראשונות, מה הם ברצון אף אלו ברצון. אבל האמצעיים שעמדתי שם להתפלל עליכם היו בכעס, וישמע יקוק אלי גם בפעם ההוא לא־אָבָה יְקוֹק הַשְׁחִיתָךְ:

(יא) **וַיֹּאמֶר יְקוֹק אֱלִי קוּם לֵךְ לְמִסְעָ לִפְנֵי הָעָם אֵף עַל פִּי שִׁסְרָתָם מֵאַחֲרָיו וְטַעֲמִים בַּעַל, אָמַר לִי (שְׁמוֹת לֵב לֵד) לֵךְ נָחָה אֶת הָעָם וַיִּבְאֹל וַיִּירָשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָם לְתַת לָהֶם: פ**

*

חמישי

(יב) **וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מִעֲמֶךָ, וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל. אֵף עַל פִּי שֶׁעֲשִׂיתֶם כָּל זֹאת, עוֹדֵנו רַחֲמֵינוּ וְחַבְתּוּ עֲלֵיכֶם, וּמָכַל מֵה שִׁחַטָתֶם לִפְנֵינוּ אִינוֹ שׁוֹאֵל מִכֶּם כִּי אִם לִירָאָה וְגו' כִּי אִם־לִירָאָה אֶת־יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ לְלֶכֶת בְּכָל־דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת־יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְכֶּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: כִּי אִם לִירָאָה וְגו'. רַבּוּתֵנו דְּרָשׁוּ מִכָּאן (נדה טז); הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִירָאָת שָׁמַיִם:**

(יג) **לְשִׁמּוֹר אֶת־מִצְוֹת יְקוֹק וְאֶת־חֻקֵּיךָ אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצִּוְךָ הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ: לְשִׁמּוֹר אֶת מִצְוֹת ה'. וְאֵף הֵיא לֹא לְחֹנֶם, אֲלֵא לְטוֹב לָךְ, שֶׁתִּקְבְּלוּ שָׂכָר:**

(יד) **הֵן לִיקוֹק אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם הָאֶרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ: הֵן לֵה' אֱלֹהֶיךָ. הַכֹּל, וְאֵף עַל פִּי כֵן (פסוק הבא) רַק בַּאֲבוּתֶיךָ חֶשֶׁק ה' מִן הַכֹּל:**

(טו) **רַק בְּאַבְרָהָם חֶשֶׁק יְקוֹק לְאַהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחָר בְּזֶרְעֵם אַחֲרֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל־הָעַמִּים בְּיוֹם הַהוּא: כִּסֵּס. כִּמוֹ שֶׁאַתֶּם רֹאשִׁים אֲתֶם חֲשׂוֹקִים מִכָּל הָעַמִּים הַיּוֹם הַזֶּה:**

(טז) **וּמִלָּתֶם אֶת עֶרְלַת לְבַבְכֶּם אוֹטֵם לְבַבְכֶּם וְכִיסִּיו, וְעֶרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד:**

(יז) **כִּי יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים לֹא יוֹכֵל שׁוֹם אֲדוֹן לְהַצִּיל אֲתֶם מִיָּד, הָאֵל הַגָּדֹל הַגָּבֹר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא־ יִשָּׂא פָנִים אִם תִּפְרָקוּ עוֹלוֹ וְלֹא יִקַּח שָׂחָד. לִפְיֵינוּ בַּמּוֹן:**

(יח) **עֲשֵׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה הִרִי גְבוּרָה, וְאַצֵּל גְּבוּרָתוֹ אֶתְּה מוֹצֵא עֲנוּתוֹתָיו וְאַהֲבָה גֹּר לְתַת לוֹ לֶחֶם וְשִׁמְלָה. וְדַבֵּר חֲשׁוֹב הוּא זֶה, שֶׁכֵּל עֲצֻמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוֹ עַל זֶה נִתְפַּלֵּל (בְּרַאשִׁית כח, כ) - וְנָתַן לִי לֶחֶם לֵאכֹל וּבִגְד לְלַבֹּשׁ:**

(יט) **וְאַהֲבַתְּם אֶת־הַגֵּר כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. מוֹם שֶׁבַר אֵל תֹּאמַר לְחַבְרֶךָ:**

(כ) **אֶת־יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִּדְבֹּק וּבְשִׁמּוֹ תִשָּׁבַע: אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא. וְתַעֲבֹד לוֹ וְתִדְבֹּק בוֹ, וְאַחֲרַי שִׁיְהִי בְךָ כָּל הַמִּדּוֹת הַלּוֹל - אַז בְּשִׁמּוֹ תִשָּׁבַע:**

(כא) **הוּא תַהֲלִיכֶנּוּ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶתְּה אֶת־הַגְּדֻלָּת וְאֶת־הַנּוֹרָאֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאָה עֵינֶיךָ: (כב) בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יִרְדּוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִם וְעַתָּה שִׁמְךָ יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב:**

פרק יא

(א) וְאֶחָדָם אֶת יָקוֹב אֱלֹהִיד וְשִׁמְרָתָּ מִשְׁמֶרְתּוֹ וְחֻקְתּוֹ וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כְּלֵהֵימִים:

(ב) וַיִּדְעָתָם הַיּוֹם תָּנוּ לִב לַדַּעַת וְלִהְיוֹן וּלְקַבֵּל תּוֹכַחְתִּי כִּי לֹא אֶת־בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ וְאֲשֶׁר לֹא־דָאוּ אֶת־מוֹסֵר יָקוֹב אֱלֹהֵיכֶם אֶת־גְּדֻלּוֹ אֶת־יְדוֹ הַחֲזָקָה וְזִרְעוֹ הַנְּטוּיָה: כִּי לֹא חַת בְּנֵיכֶם. אֲנִי מְדַבֵּר עִכְשָׁיו שִׁיכּוּלוֹ לומר אנו לא ידענו ולא ראינו בכל זה:

(ג) וְאֶת־אֶתְנִתִּי וְאֶת־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לְפָרְעָה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וּלְכָל־אַרְצוֹ: (ד) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְחַיִּל מִצְרַיִם לְסוֹסָיו וּלְרִכְבּוֹ אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת־מִי יַם־סוּף עַל־פְּנֵיהֶם בְּרֹדְפָם אַחֲרֵיהֶם וַיִּאֲבָדָם יָקוֹב עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (ה) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם בְּמִדְבָּר עַד־בָּאֲכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה:

(ו) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתוֹ וּלְאִבְיָרָם בְּנֵי אֱלִיָּאֵב בְּרָדְאוּבוֹן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַעֵם וְאֶת־בְּתִיתָם וְאֶת־אֱהִלֵּיהֶם וְאֶת כָּל־הַיְּקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם זֶה מִמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם שִׁמְעִידוֹ עַל רַגְלָיו בְּקֶרֶב כָּל־יִשְׂרָאֵל. כֹּל מָקוֹם שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶם בּוֹרַח, הָאָרֶץ נִבְקַעַת מִתַּחְתּוֹ וּבּוֹלַעְתּוֹ, אֵלּוּ דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נַחֲמִיָּה, וְהָלָא כָּבֵד נֶאֱמַר (בַּמִּדְבָּר טז לֵב) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ, וְלֹא פִּיּוּתִּיהָ. אָמַר לוֹ, וּמָה אֲנִי מְקִיִּים בְּקֶרֶב כֹּל יִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ שְׁנַעֲשִׂית הָאָרֶץ מִדְּרוֹן כַּמִּשְׁפָּךְ, וְכֹל מָקוֹם שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶם [בוֹרַח] הָיָה מִתְגַּלְגֵּל וְבָא עַד מָקוֹם הַבִּקְיעָה:**

(ז) כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאָתָם מוֹסֵב עַל מָקָרָה הָאֲמוֹר לַמַּעֲלָה (פסוק ב) כִּי לֹא אֶת בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ וְגו', כִּי אִם עִמָּכֶם אֲשֶׁר עֵינֵיכֶם הִרְאוּתָם וְגו' אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יָקוֹב הַגְּדֹל אֲשֶׁר עָשָׂה:

(ח) וּשְׁמֶרְתָּם אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הֵימָּנָה לְמַעַן תִּחְזְקוּ וּבְאֶתֶם יוֹדִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (ט) וְלִמַּעַן תִּאָּרִיכוּ יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יָקוֹב לְאַבְרָהָם לְחַת לָהֶם וּלְזֶרְעָם אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ: ס

*

ששי

(י) כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה בְּאִשְׁמָהּ לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאָרֶץ מִצְרַיִם הִיא אֲשֶׁר יֵצְאתָם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת־זֶרְעוֹ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלְךָ בְּגֵן הַיָּדֵק:

(י) כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה בְּאִשְׁמָהּ לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאָרֶץ מִצְרַיִם הִיא,

לֹא כְּאָרֶץ מִצְרַיִם הִיא. אֵלּוּ טוֹבָה הִימָנָה. וְנֶאֱמַר הַבְּטַחָה זֶה לִישְׂרָאֵל בִּיצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים שָׁמָּה לֹא נִבְּאוּ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְיִפָּה כְּזוֹ. יִכּוֹל בִּגְנוּתָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְכֵן אָמַר לָהֶם, לֹא כְּאָרֶץ מִצְרַיִם הִיא, אֲלָא רַעַה הִימָנָה, תִּלְמוּד לומר (בַּמִּדְבָּר יג כב) וַחֲבֵרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְּנָתָה וְגו' (לִפְנֵי זֶעַן מִצְרַיִם), אָדָם אֶחָד בִּנְאָן, וְחָם בְּנֵה צוּעַן לַמִּצְרַיִם בְּנוֹ, וַחֲבֵרוֹן לִנְעוּן. דֶּרֶךְ אֶרֶץ אָדָם בּוֹנֵה אֶת הַנָּאָה וְאַחֵר כֵּךְ בּוֹנֵה אֶת הַכַּעֲזוֹר, שִׁפְסוּלוֹתָ שֶׁל רֹאשׁוֹן הוּא נוֹתֵן בְּשֵׁנִי. וּבְכָל מָקוֹם הַחֲבִיב קוֹדֵם, הֵא לַמִּדָּת שֶׁחֲבֵרוֹן יִפָּה מִצוּעוֹן.

וּמִצְרַיִם מְשׁוּבַּחַת מְכַל הָאֲרָצוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית יג, י) כִּגֹּן ה' כְּאָרֶץ מִצְרַיִם, וְצוּעוֹן שֶׁבַח מִצְרַיִם הִיא, שֶׁהִיָּתָה מָקוֹם מַלְכוּת, שֶׁכֵּן הוּא אוֹמֵר (יִשְׁעִיָּה ל, ד) כִּי הָיוּ צוּעוֹן שָׂרִיו. וַחֲבֵרוֹן פְּסוּלוֹתָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לִכְךָ הַקְּצוּזָה לְקַבּוּרַת מֵתִים, וְאִף עַל פִּי כֵן הִיא יִפָּה מִצוּעוֹן. וּבִמְסַכַּת כְּתוּבוֹת (קִיב א) דִּרְשׁוּ בַּעֲנִין אַחֵר, אֲפֻשֶׁר אָדָם בּוֹנֵה בֵּית לְבָנוֹ הַקָּטָן וְאַחֵר כֵּךְ לְבָנוֹ הַגָּדוֹל, אֲלָא שֶׁמְבֹנָה עַל אֶחָד מִשְׁבַּעָה בְּצוּעוֹן.

אֲשֶׁר יֵצְאתָם מִשָּׁם אֲפִילוֹ אֶרֶץ רַעֲמָסָס אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם בָּהּ וְהִיא בְּמִיטַב אֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית מז, יא) בְּמִיטַב הָאָרֶץ וְגו' (בְּאֶרֶץ

רַעֲמָסָס), אִף הִיא אֵינָה כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת־זֶרְעוֹ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלְךָ אֶרֶץ מִצְרַיִם הִיָּתָה צְרִיכָה לְהִבְיָא מִיָּם מִנִּילוֹס בְּרַגְלָךְ וְלִהְשָׁקוֹתָ וְצָרִיךְ אֶתָּה לִנְדֹד מִשְׁנַתְךָ וּלְעַמּוֹל, וְהַנִּמּוֹךְ שׁוֹתָה וְלֹא הַגְּבוּהָ, וְאֵתָה מַעֲלָה הַמִּים מִן הַנִּמּוֹךְ לַגְּבוּהָ. אֲבָל זֶה (פְּסוּק הַבָּא) לְמִטְרַת הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מִיָּם, אֵתָה יִשֵּׁן עַל מִטְתְּךָ, וְהַקִּבָּה"ה מִשְׁקָה נִמּוֹךְ וְגָבוּהָ, גְּלוֹי וּשְׁאִינוֹ גְּלוֹי כִּכְחַת בְּגֵן הַיָּדֵק. שְׁאִין דִּי לוֹ בְּגִשְׁמִים וּמִשְׁקִין אוֹתוֹ בְּרַגֵּל וּבִכְתָּף:

(יא) וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבִקְעוֹת מְשׁוּבַּח הָהָר מִן הַמִּישׁוֹר, שֶׁהַמִּישׁוֹר - בְּבֵית כּוֹר אֵתָה זּוֹרַע כּוֹר, אֲבָל הָהָר - בְּבֵית כּוֹר מִמֶּנּוּ חֲמֵשֶׁת כּוֹרִין, אַרְבַּע מֵאָרְבַּע שְׁפוּעִיו, וְאַחַד בְּרַאשׁוֹ. וּבִקְעוֹת. הֵן מִישׁוֹר, לְמִטְרַת הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מִיָּם:

(יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר־יָקוֹב אֱלֹהִיד דִּרְשׁ אֲתָה וְהָלָא אִף כֹּל הָאֲרָצוֹת הוּא דוֹרֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לח, כו) לַהֲמִטִּיר עַל אֶרֶץ לֹא אִישׁ, אֲלָא כְּבִיכּוֹל אֵינוֹ דוֹרֵשׁ אֲלָא אוֹתָהּ, וְעַל יְדֵי אוֹתָהּ דְּרִישָׁה שְׁדוֹרֶשָׁה, דוֹרֵשׁ אֶת כֹּל הָאֲרָצוֹת עִמָּה תְּמִיד עֵינָיו יָקוֹב אֱלֹהִיד בָּהּ לִרְאוֹת מָה הִיא צְרִיכָה וּלְחַדֵּשׁ לָהּ גְזֵרוֹת. עֵתִים לְטוֹבָה עֵתִים לְרַעָה וְכו', כְּדֹאִיתָ בְּרַאשׁ הַשָּׁנָה (יז ב) מְרִשִּׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. מִרַאשׁ הַשָּׁנָה נִידוֹן מָה יֵהָא בְּסוּפָה: ס

(יג) וְהָיָה אִם־שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר הִנֵּה אֶת־יָקוֹב אֱלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:

(יג) וְהָיָה אִם־שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ,

וְהִיָּה חָס שְׁמוֹעַ. וְהִיָּה מוֹסֵב עַל הָאֲמוֹר לַמַּעֲלָה (פְּסוּק יא) לְמִטְרַת הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מִיָּם. וְהִיָּה חָס שְׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ. אִם שְׁמוֹעַ בִּישֵׁן תִּשְׁמָעוּ בְּחִדְשׁ. וְכֵן (לְעִיל ח, יט) וְהִיָּה אִם שְׁכּוֹחַ תִּשְׁכַּח, אִם תִּחְלָת לִשְׁכּוֹחַ סוֹפֵךְ שֶׁתִּשְׁכַּח כּוֹלָה, שֶׁכֵּן כְּתִיב בְּמַגִּלָּה (רוּצָה לומר בְּמַגִּילַת סִתְרִים אֲבָל אֵינוֹ פְּסוּק בְּכָל הָעִשְׂרִים וְאַרְבַּע. וְהִכִּי אֵיִתָּא בִּירוּשַׁלַּיִם וּמִבְּיָא מִשָּׁל לִשְׁנֵי בְנֵי אָדָם שֶׁנִּפְטְרִים זֶה מִזֶּה בְּשׁוּה זֶה הוֹלֵךְ דֶּרֶךְ יוֹם לְצַד מִזְרַח זֶה הוֹלֵךְ לְצַד מַעֲרָב נִמְצָא שְׂרָחוּקִים זֶה מִזֶּה מֵהֶלֶךְ ב' יָמִים כֵּן הַמִּשָּׁל בְּתוֹרָה. שְׁפִתֵי חֲכָמִים) אִם תִּעֲזָבֵנִי יוֹם יוֹמִים אֶעֱזָבֶךָ.

אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם הַיּוֹם שִׁיְהִיו עֲלֵיכֶם חֲדָשִׁים, כֹּאֵל שִׁמְעֶתֶם בּוֹ יוֹם לֵאמֹר הִנֵּה אֶת־יָקוֹב אֱלֹהֵיכֶם שֶׁלֹּא תֵאֱמַר הִרִי אֲנִי לומֵד בְּשִׁבִּיל שֶׁאֵינִי עוֹשֶׂה, בְּשִׁבִּיל שֶׁאֶקְרָא רַב, בְּשִׁבִּיל שֶׁאֶקְבֵּל שְׂכָר. אֲלָא כֹל מָה שֶׁתַּעֲשׂוּ עֲשׂוּ מֵאֵהָבָה, וְסוּף הַכְּבוֹד לְבוֹא.

וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם עֲבוּדָה שֶׁהִיא בְּלֹב וְזוֹ הִיא תְּפִילָה, שֶׁהַתְּפִילָה קְרוּיָה עֲבוּדָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּנְיָא ו, יז) אֶלְהָךְ דִּי אֲנָתָ פִּלַּח לָהּ בְּתַדִּירָא, וְכִי יִשׁ פּוֹלְחֵן בְּבִבְלָא, אֲלָא עַל שֶׁהִיא מִתְּפַלֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁם פס' יא) וְכִינִן פְּתִיחִין לָהּ וְגו'. וְכֵן בְּדוּד הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים קמ"א, ב) תִּכּוֹן תְּפִלְתִּי קִטְרַת לִפְנֵיךְ וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: כָּל־לִבְכֶם וְכָל־נַפְשְׁכֶם. וְהָלָא כָּבֵד הַזִּהִיר עַל כֵּךְ (לְעִיל ו, ה) בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲלָא אֲזַהֲרָה לִיחִיד אֲזַהֲרָה לְצַבוֹר:

(יד) וְנִתְּנִי מִטְרָאֲרֵצְכֶם עֲשִׂיתֶם מִה שְׁעִלֵיכֶם, אִף אֲנִי אַעֲשֶׂה מִה שְׁעִלִי בְּעֵתוֹ בְּלִילוֹת, שֶׁלֹּא יִטְרִיחוּ אֲתֶכֶם. דְּבַר אַחֵר בְּעֵתוֹ, בְּלִילֵי שַׁבָּתוֹת שֶׁהֵכָל מִצְוִיִּין בְּבִתְיָהֶם, יוֹרָה הִיא רִבְעִיָה הַנּוֹפֶלֶת לְאַחֵר הַזְּרִיעָה, שֶׁמְרוּהָ אֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַזְּרִיעִים וּמִלְקוֹשׁ רִבְעִיָה הַיּוֹרֶדֶת סִמּוֹן לְקִצְרֵי לְמַלְאוֹת הַתְּבוּאָה בְּקִישָׁה. וְלִשׁוֹן מִלְקוֹשׁ, דְּבַר הַמֵּאוּחָר, כְּדִמְתַּרְגְּמִין (בְּרַאשִׁית ל מב) וְהִיא הָעוֹטוּפִים לְלִבָּן, לְקִישָׁה. דְּבַר אַחֵר לִכְךָ נִקְרָאת מִלְקוֹשׁ, שִׁיּוּרֶדֶת עַל הַמִּלְלִיּוֹת וְעַל הַקִּשְׁיוֹ, וְאַסְפֵּת דִּגְדָּף וְתִירִשָׁן וְיִצְהָרָךְ:

וְלִסְפַּת לִגְנֵךְ. אֵתָה תֵּאֲסֹפְנוּ אֶל הַבֵּית וְלֹא אוֹיְבֶיךָ. כַּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר (יִשְׁעִיָּה סב, ח - ט) אִם אֲתָן אֶת דִּגְנֵךְ וְגו' כִּי מֵאֲסִיפּוֹ יֵאֲכִלוּהוּ, וְלֹא כַּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר

(שופטים ו ג) וְהָיָה אִם זָרַע יִשְׂרָאֵל וְגו' (וְעַלָּה מִדָּוָן וְעַמְלֶק וְכִנִּי קָדָם יַעֲלֹו עָלָיו):

(טו) וְנִתְּנִי עֶשֶׂב בְּשָׂדֶךְ לְבִהְמָתְךָ שֶׁלֹּא תִצְטָרַח לְהוֹלִיכָה לְמִדְבָּרוֹת. דבר אחר שתהיה גוזז תבואתך כל ימות הגשמים ומשליך לפני בהמתך ואתה מונע ירך ממנה שלשים יום קודם לקציר ואינה פוחתת מדגנה וְאֶכְלָתָּ וְשִׁבְעָתָּ. הרי זו ברכה אחרת, שתהא ברכה מצויה בפת בתוך המעים:

(טז) הַשְּׁמֵרֹו לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם כִּיֹּון שְׁתֵּהוּ אוֹכִלִים וְשִׁבְעִים, הַשְּׁמֵרֹו לָכֶם שֶׁלֹּא תִבְעִטוּ, שֶׁאִין אָדָם מוֹרֵד בַּהֲקֵב"ה אִלָּא מִתּוֹךְ שִׁבְעִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (לְעִיל ח, יב - יד) פֶּן תֹּאכַל וְשִׁבְעִית וּבִקְרָךְ וְצִנְיָן יִרְבִּיוֹן, מֵה הוּא אוֹמֵר אַחֲרָיו, וְרַם לִבְבָךְ וְשִׁכַּחַת וְסִרְתָּם וְעִבְדְּתָם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתָם לָהֶם:

וְסִרְתָּם. לפרוש מן התורה, ומתוך כך ועבדתם אלהים אחרים. שכיין שֶׁאִדָם פּוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה הוֹלֵךְ וּמִדְבָּק בַּעֲבוּדָה זָרָה. וְכֵן דוֹד אִמֵּר (שְׁמוּאֵל א' כו, יט) כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפַּח בִּנְחָלֵת ה' לֹאמֹר לֶךְ עֲבוֹד וְגו' (אֱלֹהִים אֲחֵרִים), וְמִי אִמֵּר לוֹ כֵּן, אִלָּא כִּיֹּון שֶׁאִין מִגִּרְשָׁן מִלְּעִסוֹק בַּתּוֹרָה, הַרְיִי קֶרֶב לְעַבּוֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים. לֹאִהִים אֲחֵרִים. שֶׁהֵם אֲחֵרִים לְעוֹבְדֵיהֶם, צוֹעֵק אֵלָיו וְאִינוֹ עוֹנוֹה, נִמְצָא עֲשׂוֹי לוֹ כִּנְכָרִי:

(יז) וְהָיָה אִיִּיקוֹךְ בָּכֶם וְעָצַר אֶת־הַשְּׁמִימִים וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ אִף מֵה שֶׁאֵתָה מוֹבִיל לָהּ, כַּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר (חגי א, ו) זֶרַעְתֶּם הָרְבָּה וְהִבֵּאתֶם מִקְּעַט וְאֶבְרַתֶּם מִהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֵּבָה אֲשֶׁר יִקְוֶה נִתֵּן לָכֶם:

וְאֶבְרַתֶּם מִהֵרָה. עַל כָּל שֶׁאֵר הַיּוֹסוּרִין אֵגְלָה אֶתְכֶם מִן הָאֲדָמָה, שֶׁגִּרְמָה לָכֶם לְחִטּוֹא. מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלַח בְּנוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה וְהָיָה יוֹשֵׁב וּמִפְקִידוֹ אֵל תֹּאכַל יוֹתֵר מִצֶּרֶךְ שֶׁתִּבְאֵן נָקִי לְבִיתְךָ, וְלֹא הַשְׁגִּיחַ הֵבֶן הַהוּא, אֲכַל וְשִׁתָּה יוֹתֵר מִצֶּרֶךְ וְהִקְיָא וְטִנֵּף אֶת כָּל בְּנֵי הַמַּסִּיבָה. נִטְלוּהוּ בִידֵיו וּבִרְגִלּוֹ וְזָרְקוּהוּ אַחֲרָיו פְּלִטִין.

מִהֵרָה. אִינִי נוֹתֵן לָכֶם אֲרָכָא. וְאִם תֹּאמְרוּ וְהִלָּא נִתְּנָה אֲרָכָא לְדוֹר הַמִּבּוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית ו, ג) וְהָיָה יְמֵיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, דוֹר הַמִּבּוֹל לֹא הָיָה לָהֶם מִמִּי לְלִמּוּד, וְאִתֵּם יֵשׁ לָכֶם מִמִּי לְלִמּוּד:

(יח) וְשִׁמְתֶם אֶת־דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל־לִבְכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרַתֶּם אֶתֶּם לְאוֹת עַל־יְדֵיכֶם וְהָיָה לְטוֹטָפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם. אִף לֵאחֲרַי שֶׁתִּגְלוּ הִיוּ מִצִּיּוֹנִים בְּמִצּוֹת, הַנִּיחוּ תְּפִלִּין, עֲשׂוּ מִזְוֹזוֹת, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָכֶם חֲדָשִׁים כִּשְׁתַּחֲזָרוּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יִרְמְיָה לָא, כ) הַצִּיבִי לָךְ צִיּוֹנִים:

(יט) וְלִמְדַתֶּם אֶתֶם אֶת־פְּנִיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁבְכְךָ וּבְקוֹמְךָ:

לְדַבֵּר בָּם. מִשְׁעָה שֶׁהֵבֵן יוֹדַע לְדַבֵּר, לְמַדּוֹ (לְהִלֵּל לֵג ד) 'תוֹרָה צוֹה לָנוּ מִשָּׁה', שִׁיחַ זֶה לְמוֹד דְּבוּרוֹ. מִכָּאן אִמְרוּ, כִּשְׁהִתְנוּק מִתְחִיל לְדַבֵּר אֲבִיו מִסִּיחַ עִמּוֹ בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ וּמִלְּמִדּוֹ תוֹרָה, וְאִם לֹא עָשָׂה כֵן הָרִי הוּא כֹאִילוֹ קוֹבְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וּלְמַדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם וְגו' (רָאָה לְהִלֵּן פִּסִּי כֵא):

(כ) וּכְתַבְתֶּם עַל־מִזְוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

(כא) לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם אִם עֲשִׂיתֶם כֵּן יִרְבוּ, וְאִם לֹא לֹא יִרְבוּ, שֶׁדְּבַרֵי תוֹרָה נִדְרָשִׁין מִכָּל לֹא הוּא, וּמִכָּל הוּא לֹא עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יִקְוֶה לְאַבְתִּיכֶם לְתֵת לָהֶם לֵתֵת לָכֶם אִין כְּתִיב כֹּאן, אִלָּא לִתֵּת

לָהֶם, מִכָּאן נִמְצִינוּ לְמִדִּים תַּחֲיִית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה בְּיָמֵי הַשְּׁמִימִים עַל־הָאָרֶץ: ס

*

שביעי ומפטיר

(כב) כִּי אֶסְמְרֹו תִשְׁמְרוּן אֲזָהָרֵת שְׁמִירוֹת הַרְבֵּה לְהַזְהֵר בְּתַלְמוּדוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח אֶת־כָּל־הַמַּצְוֶה הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָה אֶת־יְקוֹךְ אֱלֹהֵיכֶם לְלִכְתָּ בְּכָל־דְּרָכֶיךָ הוּא רַחוּם וְאִתָּה תִּהְיֶה רַחוּם, הוּא גּוֹמֵל חֲסִדִּים וְאִתָּה גּוֹמֵל חֲסִדִּים וְלִדְבָרְךָ־בּוֹ. אִפְשָׁר לֹאמֹר כֵּן, וְהִלָּא אִשׁ אוֹכֵלָה הוּא, אִלָּא הַדָּבָק בְּתַלְמִידִים וּבְחֻכְמִים וּמַעֲלָה אִנִּי עוֹלֵךְ כֹּאִילוֹ נִדְבַקְתָּ בּוֹ:

(כג) וְהוֹרִישׁ יְקוֹךְ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיכֶם עֲשִׂיתֶם מֵה שְׁעִלִּים, אִף אִנִּי אֶעֱשֶׂה מֵה שְׁעִלִּי וְיִרְשָׁתֶם גּוֹיִם גְּדוֹלִים וְעַצְמִים מִכֶּם. אִתֶּם גְּבוּרִים, וְהֵם גְּבוּרִים מִכֶּם, שֶׁאִם לֹא שִׁירָאֵל גְּבוּרִים, מֵה הַשִּׁבְחָ שֶׁמִּשְׁבַּח אֶת הָאֲמֹרִיִּים לֹאמֹר וְעַצְמוֹם מִכֶּם, אִלָּא אִתֶּם גְּבוּרִים מִשְׁאֵר אוֹמוֹת וְהֵם גְּבוּרִים מִכֶּם:

(כד) כָּל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בְּיָרְגְלֶכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה מִקְּדָשׁ וְהַלְבֵנוֹן מִקְּדָשׁ נֶהְרָה פֶּתֶר וְעַד הַיָּם הָאֲחֵרִין יִהְיֶה גְבֻלְכֶם:

(כה) לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם אִין לִי אִלָּא אִישׁ, אוֹמֵר וּמִשְׁפַּחָה וְאִשָּׁה בְּכַשְׁפִּיָּה מִנִּין, תִּלְמוּד לֹאמֹר לֹא יִתְיַצֵּב מִכָּל מְקוֹם. אִם כֵּן מֵה תִּלְמוּד לֹאמֹר אִישׁ, אִפִּילוֹ כְּעוֹג מֶלֶךְ הַבִּשּׁוֹן,

פְּחָדְכֶם וּמוֹרָאֲכֶם יִתֵּן יְקוֹךְ אֱלֹהֵיכֶם עַל־פָּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בָּהּ, פְּחָדְכֶם וּמוֹרָאֲכֶם. וְהִלָּא פָּחַד הוּא מוֹרָא, אִלָּא פְּחָדְכֶם עַל הַקְּרוֹבִים וּמוֹרָאֲכֶם עַל הַרְחוֹקִים. פָּחַד לִשׁוֹן בְּעִיִּית פְּתָאוֹם, מוֹרָא לִשׁוֹן דָּאָה מִיָּמִים רַבִּים, כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם. וְהִכֵּן דִּבֶּר, (שְׁמוֹת כג כז) אֶת אִימְתִּי אֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ וְגו': ס

כָּל־הַעֲרִיבָה: הַהֲדָגָשָׁה בַּפְּסוּק הִיא שֶׁל דִּיבּוּר הַמִּתְחִיל בְּרִש"י. (פּוֹנֵט מוֹדָגָשׁ וּמַעֲט גְּדוֹל יוֹתֵר). * כְּשִׁישׁ דִּיבּוּר אֲרוֹךְ בְּרִש"י, לְעִיתִים הוּא לֹא שׁוֹלֵב בְּתוֹךְ הַפְּסוּק אִלָּא נִכְתֵּב בְּסוֹפוֹ, אַחֲרֵי הַפְּסוּק.

לְעִיתִים לְצוֹרֵךְ הָרֶצֶף שׁוֹלְבוֹ הַדִּיבּוּרִים בְּרִש"י כְּסִדֵּר הַפְּסוּק, גַּם כְּשֶׁמִּקְוֶה הַרִש"י מוֹפִיעַ קוֹדֵם הַדִּיבּוּר עַל סוֹף הַפְּסוּק וְאִחֲ"כ הַדִּיבּוּר עַל תַּחֲלִיתוֹ, בְּמִקְרָה כֹּה זֶה סוֹמֵן ב- ** סוֹף הַפְּסוּק. כְּמוֹ"כ מִטְבַּעוֹ שֶׁל הַרִש"י הַמְשׁוֹלֵב עוֹלָם לְהִיטֵן שִׁנּוּיִים קְלִים בְּדִיבּוּר הַמִּתְחִיל (כְּמוֹן פְּתִיחַת וְגו') אוֹ בְּמִקְוֶה. אֶת הַכְּלִילִים בְּהַרְחָבָה נִתֵּן לְרֹאוֹת בְּמִבּוֹא לְגַלְיוֹן פְּרִשְׁתִּי בְּרַאשִׁית.

כל הזכויות שמורות. ©

ניתן להשיג את הגליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'רש"י', 'לדעת' עלונים

מהדורת כתב רש"י - ניתן להשיג בעמדות ובאתר של קול הלשון, תחת הכותר 'חומש עם רש"י משולב'

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL.COM

יש מהדורה בכתב גדול יותר - להשיג במייל הנ"ל

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-00532

ישיבת "הרה"ג דוד היינמן שליט"א על סיועו בעריכת הגליון. ניתן להשיג במייל הגייל גם את גליון 'משנה שלובה'